

Зайцева Ксенія Олександрівна

аспірантка

Науково-дослідного інституту публічного права

Zaitseva Kseniia

Postgraduate Student of the

Scientific Institute of Public Law

ORCID: 0009-0009-2118-6004

DOI: <https://doi.org/10.25313/law-2026-3-97-27>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

THE LEGAL ADJUSTING OF PROVIDING OF ECOLOGICAL SAFETY IS IN THE SPHERE OF WATER SECTOR OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Анотація. Вступ. Досліджено концептуальні та доктринальні засади правового регулювання забезпечення екологічної безпеки у сфері водного господарства України. Визначено, що правове регулювання екологічної безпеки у водному господарстві України в умовах воєнного стану зазнало суттєвих трансформацій задля забезпечення екологічної стабільності, економічного розвитку та соціального благополуччя. Актуалізовано, що сучасне законодавство адаптується до нових викликів, балансує між відновленням водних ресурсів, що є невід'ємною складовою природного багатства України, потребами оборони, мінімізацією шкоди довкіллю та задля запобігання екологічним катастрофам. Проаналізовано, що норми права екологічної безпеки набувають змісту в процесі їхньої реалізації, тобто реального та дієвого регулюючого та охоронювального впливу на існуючі та потенціальні суспільні природоохоронні та екологічні правовідносини у сфері забезпечення екологічної безпеки водного господарства України. Недоліки та прогалини правозастосування, недостатня наявність соціально-економічних умов впровадження ефективних заходів забезпечення екологічної безпеки призводять до того, що право екологічної безпеки стає декларативним. Розглянуто механізми забезпечення екологічної стабільності – безпеки природного середовища, що на міжнародному рівні вігіграють важливу роль міжнародні угоди, присвячені питанням екологічної безпеки природного середовища, в тому числі охорони водних ресурсів та протидії забрудненню й нераціональному використанню водних об'єктів.

Мета. Метою дослідження є аналіз концептуальних та доктринальних положень екологічної безпеки водного господарства України, враховуючи положення міжнародного права у цій сфері. Аналіз правової природи цього явища на підставі нормативно-правового регулювання механізмів забезпечення.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є міжнародні нормативно-правові акти, серед іншого, акти ООН та України, а також їхній доктринальний аналіз в контексті причинно-наслідкового зв'язку екологічної безпеки водних ресурсів. Методи включають системний аналіз правових норм, порівняльний аналіз прецедентів на чому будується національне законодавство, також контент-аналіз доктринальних джерел, що дозволяє виявити провідні доктринальні підходи, які існують щодо тематики екологічної безпеки водного господарства у системі законодавства України.

Результат. Конкретизовано, що правові норми, що стосуються охорони водних об'єктів в умовах воєнного стану, фіксують межі активної поведінки сторін правовідносин щодо забезпечення цілей охорони водних ресурсів, встановлюють права і обов'язки суб'єктів водоохоронних правовідносин, вносять узгодженість, організованість і порядок у систему

охорони водних об'єктів і використання водних ресурсів. Правова охорона у цій сфері здійснюється при застосуванні всіх правових норм, що пов'язані з охороною і використанням водних ресурсів.

Перспективи. Перспективи подальших наукових розробок пов'язані з дослідженням нормативно-правової бази щодо екологічної безпеки в контексті водного господарства України. Впровадженням, відповідно до новітнього законодавства, щодо водної галузі, диференційованого поділу на господарюючий і контролюючий напрями, відповідно до передовим міжнародним стандартами ведення водного господарства. Особливої уваги потребує дослідження функціонування та взаємозв'язку органів центральної влади та регіональних агентств, що впроваджують державну політику і контролюють діяльність суб'єктів правовідносин у сфері водного господарства в умовах воєнного часу.

Ключові слова: водне господарство, водна стратегія, екологічна безпека, екологізація, гармонізація законодавства, воєнний стан.

Summary. Introduction. The conceptual and doctrine principles of the legal adjusting of providing of ecological safety are investigational in the sphere of the water sector of Ukraine. That the legal adjusting of ecological safety in the water sector of Ukraine in the conditions of martial law tested substantial transformations for the sake of providing of ecological stability, economic development and social prosperity is certainly. The modern legislation adapts oneself to the new calls, balancing between proceeding in water resources that are the inalienable constituent of natural riches of Ukraine necessities of defensive, minimization of harm to the environment and for the sake of prevention of ecocatastrophes are currently important. The norms of right for ecological safety acquire maintenance in the process of their realization, real and effective regulative and to protective influence on existent and potential public nature protection and ecological legal relationships in the sphere of providing of ecological safety of water sector of Ukraine are analysed. The deficiencies in law enforcement, gaps in legislation, and blanks of law enforcement, insufficient presence of socioeconomic terms of introduction of effective measures of providing of ecological safety, result in a volume, that a right for ecological safety becomes declarative. The mechanisms of providing of ecological stability are considered – safety of natural environment, that at an international level the international agreements sanctified to the questions of ecological safety of natural environment play an important role, including guard of water resources and counteraction to contamination and inefficient use bodies of water.

Purpose. The research aim is an analysis of conceptual and doctrine positions of ecological safety of water sector of Ukraine, taking into account position of international law in the field of it. An analysis of legal nature of this phenomenon is on the basis of the normatively-legal adjusting of mechanisms of providing.

Materials and methods. The research materials are international legal acts, and other, acts of the UNO and Ukraine, and also their doctrine analysis in the context of cause-and-effect relationship of ecological safety of water resources. The methods include the analysis of the systems of legal norms, the comparative analysis of precedents on what a national legislation is built on, also content-analysis of doctrine sources, that allows reducing leading doctrine approaches that exist in relation to the subjects of ecological safety of water sector in the system of legislation of Ukraine.

Results. The legal norms that touch the guard of water objects in the conditions of martial law fix the limits of active behaviour of parties of legal relationships in relation to providing of aims of guard of water resources, the right and duties subjects of bank protection legal relationships set, bring in coordination, good organization and order in the system of guard of water objects and use of water resources it is specified. A legal safeguard in the field of it comes true at application of all legal norms that is related to the guard and use of water resources.

Further research in this area. The prospects of further developments are related to research of normatively-legal base in relation to ecological safety in relation to a water sector. By introduction, in accordance with the newest legislation, in relation to water industry, differentiated dividing into managing and supervisory directions, according to the front rank international standards of conduct of water sector. The special attention is needed by research of functioning and intercommunication of central government and regional agencies that inculcate a public policy and control activity of subjects of legal relationships in the field if water economy in the conditions of military bodies.

Key words: water sector, water strategy, ecological safety, ecologization, harmonization of legislation, martial law.

Постановка проблеми. Правове регулювання екологічної безпеки водного господарства України в умовах воєнного стану має визначальне значення, оскільки водні ресурси стають критично важливими для забезпечення життєдіяльності громадян. Ведення бойових дій, а також підтримки стійкості екосистем в умовах воєнного конфлікту — водні об'єкти можуть піддаватися різним загрозам, таким як забруднення, пошкодження інфраструктури, виснаження запасів води, і тому вони потребують особливого захисту. Вода є найголовнішим джерелом

життя для людей, а отже агресивні воєнні дії з боку агресора як-то шляхом пошкодження водних об'єктів намагається залишити без головного джерела життя — водних ресурсів громадян України.

Тобто відсутність зрозумілого й логічного правового регулювання, яке б ефективно запобігало шкідливим діям — «порожнє місце в правовому полі». Правове регулювання в умовах воєнного стану, з об'єктивних причин не встигає за новими викликами, і як результат, — зростає кількість правопорушень, послаблення контролю, зниження довіри

до системи екологічного регулювання, за таких умов екологічна безпека у водному секторі опиняється під серйозною загрозою.

Вплив наслідків воєнного стану на функціонування водного господарства може негативно позначатися на правому регулюванні, знижуючи його стійкість і здатність адаптуватися до нових викликів — змін. В результаті виникає ускладнення адаптації системи до змін у суспільних правовідносинах у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну основу дослідження щодо правового регулювання екологічної безпеки водного господарства в Україні становлять наукові доробки таких дослідників, як В. І. Андрейцев, Г. В. Анісімова, А. П. Гетьман, Ю. А. Краснова, Н. Р. Малишева, Ю. О. Михайлов, М. І. Ромащенко, І. М. Синякевич, М. А. Хвесик, Ю. С. Шемшученко та ін. Водночас проблематика правового забезпечення екологічної безпеки водного господарства в умовах воєнного стану залишаються недостатньо комплексно дослідженими, що й зумовлює актуальність обраної теми. Дослідники визначають екологічну безпеку у контексті норм права екологічної безпеки, що набувають змісту в процесі їхньої реалізації, тобто реального та дієвого регулюючого та охоронювального впливу на існуючі та потенціальні суспільні природоохоронні та екологічні правовідносини національного та міжнародного права (Ю. А. Краснова; І. М. Синякевич). М. І. Ромащенко, М. А. Хвесик, Ю. О. Михайлов досліджують науковий підхід до Водної стратегії в контексті інтегрованого управління водними ресурсами в цілому та річковими басейнами в контексті міжнародно-правового регулювання.

Мета. Метою дослідження є аналіз концептуальних та доктринальних положень екологічної безпеки водного господарства України, враховуючи положення міжнародного права у цій сфері. Для досягнення поставленої мети були вирішені такі задачі:

- проаналізувати правову природу цього явища на підставі нормативно-правового регулювання механізмів забезпечення;
- дослідити наукові дослідження, присвячені питанню інтегрованого управління водними ресурсами в Україні;
- охарактеризувати принципи інтегрованого управління водними ресурсами, зокрема, басейновий принцип.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є міжнародні нормативно-правові акти, серед іншого, акти ООН та України, а також їхній доктринальний аналіз в контексті причинно-наслідкового зв'язку екологічної безпеки водних ресурсів та водного господарства. Методи включають системний аналіз правових норм, порівняльний аналіз прецедентів на яких ґрунтується законодавство, також контент-аналіз доктринальних джерел, що дозволяє виявити провідні доктринальні підходи, які існують щодо тематики екологічної безпеки водного господарства України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний обсяг наукових доробків, залишається невирішеною проблема концептуального обґрунтування забезпечення екологічної безпеки водного господарства і гармонізація законодавства до системи міжнародного права. Частково неповний комплексний аналіз доктринальних та нормативно-правового забезпечення від теоретичної конструкції до практичного інструменту міжнародного права. Потребує розробки механізм подолання протиріч між правовою природою основних понять, що відносять до забезпечення екологічної безпеки у сфері водного господарства.

Виклад основного матеріалу. Право на воду як самостійна правова категорія отримало формальне визнання в системі міжнародного права прав людини, проте його концептуальні і нормативні витoki простежуються в раніших універсальних і регіональних міжнародних договорах [9].

Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки у сфері водного господарства України в умовах воєнного стану ґрунтується на комплексному застосованні норм Закону України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015 року та Водного кодексу України № 213/95 від 06.06.1995 року [2], Законами України та іншими нормативно-правовими актами, що були прийняті на виконання законодавства у цій сфері, які зазнали суттєвих змін задля запобігання екологічним катастрофам. Варто зазначити, що зміни, що відбулися враховують оперативність управління водними ресурсами, запровадження дієвих механізмів контролю за якістю водних об'єктів, інтеграцію міжнародних природоохоронних стандартів, а також запобігання забрудненню та мінімізацією екологічних ризиків.

Значну роль відіграє міжнародна координація та екологічний моніторинг. В умовах воєнного стану забезпечення екологічної безпеки водного господарства України є одним із пріоритетних напрямків державної політики. Політика України у цій сфері ґрунтується на інтегрованому управлінні водними ресурсами (далі ІУВР) та гармонізації із законодавством ЄС.

Основними принципами інтегрованого управління водними ресурсами є:

- принцип комплексності захисту всіх вод (річок, озер, прибережних і підземних вод);
- басейновий принцип управління водними ресурсами;
- принцип широкого залучення громадян та громадських організацій;
- принцип послідовного удосконалення законодавства (О. М. Климчик, Т. В. Пінкіна, А. А. Пінкін) [6, с. 37].

Пріоритети державної політики у сфері екологічної безпеки водного господарства включають впровадження базових *принципів інтегрованого управління водогосподарської інфраструктури*, технічну

модернізацію водогосподарської інфраструктури, підвищення ефективності очищення стічних вод та гарантії безпечного доступу населення до якісної питної води.

Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України 07.04.2026 року провело обговорення «Водна безпека України: ключові виклики та євроінтеграційні зміни» [1] за підсумками якого було акцентовано на таких аспектах державної політики щодо інтегрованого управління водними ресурсами — як системної трансформації, яка визначатиме стійкість економіки та якість життя. Ключовим елементом реформи водного господарства стане нова модель управління, яка розмежує державну політику і господарську діяльність у водному секторі. Такий підхід відповідатиме європейським стандартам, має підвищити прозорість рішень і сприятиме ефективному використанню водних ресурсів і об'єктів, а саме:

по-перше, сторони домовилися продовжити співпрацю та посилити експертний діалог, адже реформа водного сектору — це не швидке рішення, а системна трансформація, яка визначатиме стійкість економіки та якість життя на роки вперед [1];

по-друге, перехід до інтегрованого управління водними ресурсами за *басейновим принципом*. Це підхід, коли річки та водні системи розглядаються як єдині екосистеми, а рішення ухвалюються з урахуванням балансу між потребами людей, економіки та довкілля. В основу управління водною інфраструктурою та ресурсами покладено *басейновий принцип*, відповідно до якого управління здійснюється в межах річкових басейнів, а не адміністративно-територіальних одиниць. В Україні розроблено плани для дев'яти основних річкових басейнів. Серед головних викликів — збереження та відновлення водних екосистем, модернізацію водогосподарської інфраструктури, виснаження підземних вод у південних регіонах тощо [1].

Відповідно до «Водної стратегії України на 2025–2027 роки» основними стратегічними завданнями вдосконалення системи управління у сфері використання та охорони водних ресурсів є перехід до інтегрованого управління водними ресурсами за *басейновим принципом* та розроблення басейнових і територіальних планів інтегрованого управління водними ресурсами в цілому та річковими басейнами зокрема. Уряд затвердив Операційний план реалізації Водної стратегії України на 2025–2027 роки [3].

М. І. Ромащенко, М. А. Хвесика, Ю. О. Михайлова тлумачать, що басейновий принцип — це сучасний підхід до управління водними ресурсами, за якого як основна одиниця управління, виступає річковий басейн, який є системою із усталеними екологічними, соціальними та економічними зв'язками. У цьому випадку басейн річки виступає як індикатор стану довкілля, тобто екологічного стану, який зу-

мовляється як природними чинниками, так і рівнем антропогенного навантаження [4, с. 37].

Кабінет Міністрів України 10 грудня 2025 року ухвалив Операційний план реалізації у 2025–2027 роках в контексті до Водної стратегії України на період до 2050 року. Документ визначає комплекс пріоритетних заходів у сфері водної безпеки та сталого управління водними ресурсами з урахуванням кліматичних викликів і наслідків збройної агресії РФ. До передбачених у Водній стратегії заходів додається необхідність враховувати наслідки масштабних руйнувань, зокрема екологічної катастрофи після знищення Каховської гідроелектростанції. Це спричинило затоплення населених пунктів, руйнування природних екосистем, порушення водного балансу та забруднення водою.

Реалізація Операційного плану на наступний період дозволить:

- зменшити ризики виникнення захворювань, пов'язаних зі споживанням неякісної питної води;
- залучити інвестиції у модернізацію систем централізованого водопостачання та водовідведення;
- покращити очищення міських стічних вод та інтегрувати ці заходи у просторове планування громад;
- скоротити потенційні збитки для водних екосистем та рибного господарства [3].

Окрему увагу приділено підвищенню водо ефективності в промисловості, сільському господарстві та житлово-комунальному господарстві, скороченню втрат прісної води, посиленню контролю за спеціальним водокористуванням і вдосконаленню обліку водних ресурсів.

Операційний план є наступним етапом реалізації Водної стратегії України на період до 2050 року, який забезпечить перехід від дослідного впровадження до практичної реалізації європейських принципів управління водними ресурсами [3].

по-третє, поглиблене застосування екосистемних підходів, які дозволяють не лише використовувати воду, а й відновлювати природні механізми її накопичення та очищення. Йдеться про довгострокову стійкість водних ресурсів, без якої неможливий розвиток агросектору, промисловості, громад [1];

по-четверте, впровадження операторів меліоративних систем — як одного із практичних інструментів. Це відкриває можливості для інвестицій у модернізацію інфраструктури зрошення та водорегулювання, значна частина якої сьогодні є зношеною та потребує оновлення [1].

Таким чином, Водна стратегія України та гармонізація національного законодавства із законодавством ЄС визначають ключові напрями реформування забезпечення екологічної безпеки у сфері водного господарства. Реалізація стратегічних пріоритетів, зокрема впровадження басейнового принципу, технічної модернізації інфраструктури та вдосконалення очищення стічних вод тощо, сприятиме підвищенню ефективності управління водними ре-

курсам відповідно до сучасних викликів в умовах воєнного стану.

Вода є одним із найцінніших природних ресурсів, джерелом існування живих організмів. Ключовим етапом інституціоналізації права на воду стало прийняття Генеральною Асамблеєю ООН Резолюції 64/292 від 28 липня 2010 року, в якій право на безпечну і чисту питну воду і санітарні послуги було прямо визнано невід'ємним правом людини, необхідним для повного здійснення усіх прав людини. Ця Резолюція закріпила політико-правовий консенсус міжнародного співтовариства і стала відправною точкою для подальшого розвитку нормативного змісту права на воду [11].

На твердження науковців, при усій різноманітності міжнародної практики на перший план виходить концепція комплексного (інтегрованого) управління водними ресурсами. Як відомо, Всесвітня зустріч на вищому рівні по стійкому розвитку (неофіційно — «Саміт Землі 2002»), яка проходила з 26 серпня по 4 вересня 2002 року в м. Йоганнесбург (ПАР) призвала уряди, що брали участь в ній, розробити до 2005 року Плани інтегрованого управління водними ресурсами і водозаощадження. Це завдання у науці розглядається як щодо національних, так і стосовно трансграничних водних ресурсів. У прийнятому на зустрічі Плані державам рекомендувалося розробити і здійснити національні і регіональні стратегії, плани і програми інтегрованого управління річковими басейнами, вододілами і підземними водами; поліпшити ефективність використання водних ресурсів і забезпечити їх розподіл між конкуруючими видами користування так, щоб пріоритет був відданий задоволенню насущних потреб людини і щоб був досягнутий баланс між вимогою збереження і відновлення [7].

У зв'язку із цим, на думку С. В. Куренди, категоризація юридичних явищ та процесів на рівні галузі водного права проявляється з одного боку у закріпленні на рівні нормативних положень термінології, що конкретизує окремі явища та процеси правової реальності, а тому і забезпечує посередництвом відповідних мовних феноменів вплив на учасників відносин у тому числі щодо використання та охорони водних ресурсів, з іншого — у системному формуванні суб'єктами правозастосування та правореалізації практики застосування відповідних нормативних положень, а також реалізації закріплених у них нормативних моделей, слідуючи розумінню визначених такими положеннями термінів і понять [9, с. 77–78].

Водні ресурси розглядаються як придатні для використання запаси поверхневих і підземних вод на визначеній території. При цьому дослідники відзначають, що у зв'язку з обсягами використання вод на визначеній території термінологічним словосполученням «водні ресурси» позначають величину середнього річного стоку річок [9, с. 81; 10, с. 7].

За відомостями ООН (www.un.org) у світі налічується велике число річок (близько 300 великих

потоків), озер, а також підземних водоносних басейнів, що належать до категорії «трансграничних» водних об'єктів, тобто таких які перетинають межу між двома або більше державами або по яких проходить така межа. Історично міжнародні потоки представляли інтерес, в правовому плані, головним чином з точки зору регулювання міжнародного судноплавства по них або розмежування державних кордонів. У минулому вважалося, що «міжнародною» річкою у власному значенні слова є тільки річка, що має безпосереднє з'єднання з морем і використовується для міжнародного судноплавства на усьому своєму протязі. Нині підхід до визначення міжнародного характеру річки під кутом зору судноплавства явно застарів, оскільки багатонаціональні або трансграничні річки використовуються головним образом як джерело водопостачання, для різноманітних промислових цілей сільськогосподарського зрошування, виробництва електроенергії, видалення побутових і промислових відходів (А. П. Гетьман, Ю. А. Краснова, Н. Р. Малишева).

Як вбачає С. В. Куренда, «водні ресурси» виступають інтегральним рівнем категоризації об'єктів водних відносин. Цю систему об'єктів Водний кодекс України визначає як обсяги поверхневих, підземних та морських вод відповідної території (абзац сімнадцятий частини першої ст. 1) [2]. з відповідного визначення, закріпленого в абзаці тринадцятому частини першої ст. 1 Водного кодексу, формуючи відповідну дефініцію, законодавець прагнув охопити якомога ширше коло природних об'єктів та систем, визначивши, що водою є «усі води» й конкретизувавши це визначення уточненням «(поверхневі, підземні, морські), що входять до складу природних ланок кругообігу» [2]. У такий спосіб суб'єктом правотворчості застосовано класифікаційний або ж, як його ще називають, класичний підхід до формування дефініцій, який охоплює рід та видові ознаки аналізованого предмета [2, с. 80].

При цьому відповідно до положень Водного кодексу, зазначає дослідник, що термінологічне словосполучення «водні ресурси» вживається у положеннях Кодексу переважно у таких лексичних конструкціях як «використання і охорона вод та відтворення водних ресурсів» (ст.ст. 7, 8, 8–1, 9, 10, 11, 12 та ін.), «використання водних ресурсів» (пункти 1 частини першої ст. 15¹, пункт 1 частини першої ст. 44), «використання та відтворення водних ресурсів» (пункт 1 частини першої, пункт 12¹ частини першої ст. 16), а також «перерозподіл водних ресурсів» (стаття 42) [2; 9, с. 81].

Результати еволюції доктринальних положень про водні ресурси та розвиток проектної техніки демонструють потребу розмежовувати різні рівні об'єктів водних відносин і групувати їх, щоби забезпечити найефективніше цільове регулювання використання та охорону ресурсів. Тому у Водному кодексі вживаються такі терміни: «води», «водні ре-

сурси», «водний об'єкт», «водний фонд України», які розмежовуються для визначенні рівнів регулювання правовідносин щодо використання та забезпечення екологічної безпеки об'єктів водного господарства.

Норми права екологічної безпеки набувають змісту в процесі їхньої реалізації, тобто реального та дієвого регулюючого та охоронювального впливу на існуючі та потенціальні суспільні природоохоронні та екологічні правовідносини [7, с. 48]. Недоліки та прогалини правозастосування, відсутність соціально-економічних умов впровадження ефективних заходів забезпечення екологічної безпеки призводить до того, що право екологічної безпеки стає декларативним.

Покращення екологічної безпеки в умовах військового конфлікту має охоплювати чотири ключові напрями: а) правове регулювання, б) економічне стимулювання, в) інформаційно-технологічний розвиток і г) світоглядні зміни. Серед сучасних пріоритетів формування механізмів екологічної безпеки варто виділити комплексну екологічну оцінку території, екологічний моніторинг та прийняття ефективних управлінських рішень [12, с. 45].

Таким чином, процес переходу від окремих фактів до загального правила — логічного узагальнення, що дозволяє сформулювати проміжні висновки щодо розуміння поняття «водні ресурси», дає підстави обґрунтувати, що правове регулювання забезпечення екологічної безпеки у сфері водного господарства потребує теоретичного підходу до терміносистеми, що регулює відтворення та охорону водних ресурсів.

Уряд схвалює концепти модернізації підприємств водовідведення для зменшення екологічних ризиків через відновлення та модернізацію.

Формуванням політики займається Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, а безпосереднє управління водними ресурсами здійснює Державне агентство водних ресурсів України.

Охорона водного середовища є інтегральною складовою правового забезпечення сталого використання водних ресурсів. Нормативно-правова база, зокрема Водний кодекс України, створює фундамент для раціонального господарювання у сфері водного господарства, забезпечення продовольчої безпеки та збереження екологічної рівноваги. Державний контроль, здійснюваний КМУ та Державною екологічною інспекцією, що гарантує ефективне виконання природоохоронного законодавства.

Попри наукові дискусії та наявні заходи, як-то впровадження Водної стратегії до 2050 року, стан водного середовища залишається вразливим через антропогенний вплив в умовах воєнного стану. Між

тим, психологія споживання серед багатьох суб'єктів правовідносин посилює ризики, адже водні ресурси сприймаються як джерело прибутку. Тому належне правове забезпечення екологічної безпеки водних ресурсів у «кількісному та якісному вимірах» є об'єктивно необхідним у правовому полі.

Окремої уваги заслуговує правове врегулювання проблематики відповідальності за екологічні злочини, спричинені війною, вважаємо, що внесення до Римського статуту такого злочину як екоцид, а тим більше екоцид який став наслідком війни дозволить запровадити чіткі міжнародні механізми притягнення до колективної відповідальності резидентів держави-агресора. Також варто зауважити, до вказаний міжнародний акт повинен бути як найшвидше ратифікований Україною.

Висновки. Проведене дослідження нормативно-правового забезпечення екологічної безпеки водного господарства та визначення пріоритетних напрямів її формування дає підстави сформулювати такі висновки.

Міжнародно-правове визнання права на воду та розвиток механізмів стійкого управління водними ресурсами відбивають еволюцію сучасного міжнародного права у відповідь на глобальні виклики. В Україні трансграничні води стають зоною синтезу міжнародного водного права, екологічних стандартів і прав людини. Ефективна реалізація цих норм вимагає інституціональної взаємодії і регіональної співпраці; інтеграції екологічних та правозахисних підходів у політики держави; забезпечення участі громадськості і обліку інтересів уразливих груп населення. Для України в цілому стійке управління водними ресурсами є не лише інструментом екологічної та соціальної стабільності, але й найважливішим елементом регіональної безпеки, економічного розвитку й відтворення.

У юридичній літературі поняття «водні ресурси», дає підстави обґрунтувати, що правове регулювання забезпечення екологічної безпеки у сфері водного господарства потребує теоретичного підходу до терміносистеми, що регулює відтворення та охорону водних ресурсів.

Серед концептуальних засад заслуговує на окрему увагу така, що норми права екологічної безпеки у сфері водного господарства набувають змісту в процесі їхньої реалізації, тобто реального та дієвого регулюючого та охоронювального впливу на існуючі та потенціальні суспільні природоохоронні та екологічні правовідносини в умовах воєнного стану. Недоліки та прогалини правозастосування, відсутність соціально-економічних умов впровадження ефективних заходів забезпечення екологічної безпеки призводить до того, що право екологічної безпеки стає декларативним.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ: Авторі не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Авторі заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Водна безпека України: ключові виклики та євро інтеграційні зміни. *Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України*. 07.04.2026. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/1dff7bc7-07a7-4ce6-b380-e1cca5360651?lang=uk-UA&title=VodnaBezpekaUkraini-KliuchoviViklikiTavrointegratsiiniZmini&showMenuTree=true> (дата звернення: 15.02.2026).
2. Водний кодекс України : Закон України від 6 черв. 1995 р. № 213/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.02.2026).
3. Водна стратегія України на 2025–2027 роки 11 грудня 2025 р. URL: <https://lnk.ua/jVWPxDnK> (дата звернення: 02.02.2026).
4. Водна стратегія України на період до 2025 року (наукові основи) / за ред. М.І. Ромащенко, М.А. Хвесика, Ю.О. Михайлова. К., 2015. 46 с.
5. Климчик О.М., Багмет А.П. Аспекти реалізації водної політики ЄС в регіоні. *Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції: Всеукр. наук.-практ. конф.* Житомир : ЖДТУ, 2016. С. 61.
6. Климчик О.М., Пінкіна Т.В., Пінкін А.А. Впровадження системи інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом. *ScienceRise*. 2018. № 4(45). С. 36–40.
7. Краснова Ю.А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. К. : ЦП «Компринт», 2019. 238 с.
8. Директива 2000/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики» від 23 жовтня 2000 року. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_962 (дата звернення: 07.02.2026)
9. Куренда С.В. «Водні ресурси» як предмет використання та охорони: проблеми категоризації. *Актуальні проблеми держави і права*. 2025. Вип. 106. С. 76–84.
10. Даус М.Є., Отченаш Н.Д. Гідроекологічні основи водного господарства, раціональне використання та охорона водних ресурсів: конспект лекцій. Одеса : ОДЕКУ, 2018. 192 с.
11. Право людини на воду і санітарію: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 28 липня 2010 р. № 64/292. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/64/2> (дата звернення: 04.02.2026).
12. Сокол М.В., Богданова А.О. Забезпечення екологічної безпеки в Україні в умовах воєнного стану. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2025. Том 36 (75). № 1. С. 42–47.

References

1. Ministerstvo ekonomiky, dovkillia ta silskoho hospodarstva Ukrainy. (2026, April 7). *Vodna bezpeka Ukrainy: Kliuchovi vyklyky ta yevrointegratsiini zminy*. <https://me.gov.ua/News/Detail/1dff7bc7-07a7-4ce6-b380-e1cca5360651?lang=uk-UA&title=VodnaBezpekaUkraini-KliuchoviViklikiTavrointegratsiiniZmini&showMenuTree=true> [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada Ukrainy. (1995, June 6). *Vodnyi kodeks Ukrainy* (Zakon Ukrainy № 213/95-VR). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
3. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2025, December 11). *Vodna stratehiia Ukrainy na 2025–2027 roky*. <https://lnk.ua/jVWPxDnK> [in Ukrainian].
4. Romashchenko, M. I., Khvesyk, M. A., & Mykhailov, Yu. O. (Eds.). (2015). *Vodna stratehiia Ukrainy na period do 2025 roku (naukovi osnovy)* [in Ukrainian].
5. Klymchuk, O. M., & Bahmet, A. P. (2016). Aspekty realizatsii vodnoi polityky YeS v rehioni. In *Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference «Stalyi rozvytok krainy v ramkakh Yevropeiskoi intehtatsii»* (p. 61). Zhytomyr State Technological University [in Ukrainian].
6. Klymchuk, O. M., Pinkina, T. V., & Pinkin, A. A. (2018). Vprovadzhennia systemy intehtrovanoho upravlinnia vodnymy resursamy za baseinovyim pryntsyptom. *ScienceRise*, (4), 36–40 [in Ukrainian].
7. Krasnova, Yu. A. (2019). *Pravo ekolohichnoi bezpeky*. Komprynt [in Ukrainian].
8. Verkhovna Rada Ukrainy. (2000, October 23). *Dyrektyva 2000/60/YeS Yevropeiskoho Parlamentu i Rady “Pro vstanovlennia ramok diialnosti Spivtovarystva v haluzi vodnoi polityky”*. http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_962 [in Ukrainian].
9. Kurenda, S. V. (2025). “Vodni resursy” yak predmet vykorystannia ta okhorony: Problemy katehoryzatsii. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, (106), 76–84 [in Ukrainian].
10. Daus, M. Ye., & Otchenash, N. D. (2018). *Hidroekolohichni osnovy vodnoho hospodarstva, ratsionalne vykorystannia ta okhorona vodnykh resursiv*. Odesa State Environmental University [in Ukrainian].

11. United Nations General Assembly. (2010, July 28). *The human right to water and sanitation* (Resolution A/RES/64/292). <https://undocs.org/ru/A/RES/64/292>

12. Sokol, M. V., & Bohdanova, A. O. (2025). Zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky v Ukraini v umovakh voiennoho stanu. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Yurydychni nauky*, 36(75), 42–47 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 27.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації: 31.03.2026